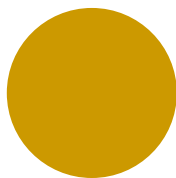

Forskningsmetodik,
vetenskap och kvalitet

Medierna vs Rättsväsendet
- en studie till grund för metodarbetet

AV AUGUSTINE GÄRTNER ASK

NOVEMBER 2005

SAMMANFATTNING

I kursen Forskningsmetodik ingår att skriva en uppsats med utgångspunkt från två artiklar som publicerats i Pressens Tidning (Lindell 2005ab). Artiklarna syftar till att väcka frågor kring öppenhet, tryck- och yttrandefrihet, information, massmedia etc. Tyngdpunkten i uppsatsen bör ligga på metodaspekter. Jag tar mig an detta uppsatsarbete med utgångspunkt från anvisad litteratur och eget litteraturval, med komplettering av empiri, samt från egna erfarenheter från studier och arbetslivet.

Uppsatsen består av två huvudområden: Forskningsmetodik och Medierna vs Rättsväsendet.

Syftet med uppsatsen är:

- Att i studien kring forskningsprocessen, vetenskap och kvalitet, beskriva hur en forskare bör förhålla sig till information och diskurs som representerar olika ställningstaganden.
- Att i studien Medierna vs Rättsväsendet ge exempel på rådande diskurs kring offentlighet kopplat till mediernas integritet och etik.

I samband med studien kring forskningsmetodik beskrivs de delar av forskningsprocessen som jag använt som bas för mitt metodarbete. Jag utför också en skrivbordsundersökningen kring vetenskap och kvalitet, där teoretiska aspekter presenteras med tyngdpunkt på: vetenskaplighet, objektivitet och kvalitet. Jag har på ett så metodiskt sätt som möjligt försökt att beskriva och motivera den metodik som jag arbetat utifrån. Metodanalysen kopplas till problemformulering, nyckelorden, samt till teori och undersökningsresultat. Jag ställer mig frågor kopplade till olika metodaspekter: Varför jag valt en viss metod, hur denna använts, samt om den valda metoden gav ett tillfredsställande resultat. Jag analyserar mig egen objektivitet, källor och empiri, likväl som resultat. Jag har dessutom genomgående försökt att förhålla mig granskande till mitt arbete, med målet att tillgodogöra mig ny kunskap inom området.

I studien Medierna vs Rättsväsendet har jag valt att utgå ifrån Pressens Tidnings artikel "För varje dag blir det allt svårare" (Lindell 2005a). Studien tillsammans med en fördjupning kring forskningsprocessen, vetenskap och kvalitet ligger till grund för olika metodaspekter i uppsatsarbetet. Syftet är inte att uppnå ett exakt resultat, utan att kunna ge en beskrivande och översiktlig bild av rådande diskurs. Utifrån syftet, artikeln och bakgrundspresentationen ställer jag mig frågorna: Stämmer det att det blir allt vanligare med inskränkningar i öppenheten från rättsväsendets sida? Är dessa inskränkningar en rättslig tolkningsfråga? Mediernas integritet och pressetik uppmärksammas allt mer. Vad säger rådande diskurs? Hur påverkas nyhetsrapporteringen av dagens konkurrenssituation inom medierna? I samband med studien lägger jag tyngdpunkten på följande nyckelord: Demokrati, infotainment, kultur, etik och integritet.

Avslutningsvis förs en diskussion kring uppsatsens huvudområden i förhållande till uppsatsens syfte. Här diskuteras resultatet och några av de många frågeställningar som väckts i samband med uppsatsarbetet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	2
1. INLEDNING	4
1.1. Forskningsmetodik.....	4
1.2. Medierna vs Rättsväsendet.....	4
1.3. Terminologi.....	5
2. PROBLEMFORMULERING	6
2.1. Syfte.....	6
2.2. Frågeställningar.....	6
•Forskningsmetodik •Medierna vs Rättsväsendet	
2.3. Avgränsningar i syfte, rum och tid.....	6
3. FORSKNINGSMETODIK	7
3.1. Forskningsprocessen.....	7
•Vetenskaplig arbetsmetod •Kvalitativ forskningsansats •Informationsinsamling	
•Kvalitativ bearbetningsmetod •Textanalytisk inriktning	
3.2. Vetenskap och kvalitet.....	8
•Objektivitet •Källkritik för internet	
3.3. Metod i uppsatsen.....	10
•Undersökningsarbetet •Urvalsmetod, bearbetning och analys •Uppsatsdisposition	
3.4. Metodanalys.....	11
• Syfte, problemformulering och avgränsningar •Övergripande arbetssätt	
•Informationsinsamling och textanalys •Källkritik •Objektivitet	
4. MEDIERNA VS RÄTTSVÄSENDET	14
4.1. Teoretisk utgångspunkt.....	14
•Demokrati, kultur, etik, och integritet •Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen	
4.2. Teoridiskussion.....	15
4.3. Mediernas integritet och pressetik.....	16
4.4. Offentlig insyn eller infotainment.....	17
4.5. Representanter för rättsväsendet.....	18
•Intervju - offentlighet och medierna •Mediernas påverkan	
4.6. Analys.....	19
5. DISKUSSION KRING UPPSATSENS SYFTEN	22
5.1. Forskningsmetodik.....	22
•Nyckelord: Vetenskaplighet, objektivitet och kvalitet •Metoddiskussion	
5.2. Medierna vs Rättsväsendet.....	23
•Nyckelord: Demokrati, infotainment kultur, etik, och integritet	
REFERENSER	24
ARTIKELBILAGA	26
ARBETSGÅNG	28

1. INLEDNING

I kursen Forskningsmetodik, inom ramen för magisterprogrammet Teknik-Design-Kommunikation vid Linköpings universitet, ingår att skriva en uppsats med utgångspunkt från två artiklar som publicerats i Pressens Tidning (Lindell 2005ab). Artiklarna syftar till att väcka frågor kring öppenhet, tryck- och yttrandefrihet, information, massmedia etc. Tyngdpunkten i uppsatsen bör ligga på metodaspekter. Jag har tagit mig an detta uppsatsarbete med utgångspunkt från anvisad litteratur och eget litteraturval, med komplettering av empiri, samt från egna erfarenheter från studier och arbetslivet. Jag inleder med en bakgrundsbeskrivning av uppsatsens huvudområden: Forskningsmetodik, samt Medierna vs Rättsväsendet. Därefter presenteras några begrepp som uppsatsarbetet utgår ifrån.

1.1. Forskningsmetodik

Det vi idag kallar vetenskap har funnits i tusentals år. Än i dag refererar forskare t ex till antikens vetenskapsmän såsom filosofen och forskaren Aristoteles (384-322 f Kr). Vetenskap innebär enligt Nationalencyklopedin (NE 1996:393) organiserad kunskap; ett systematiskt och metodiskt inhämtande av kunskap inom ett visst område. Den nyare beteckningen, forskning, innebär en process som genom systematiskt arbete kan frambringa nya kunskaper och ökat vetande (NE 1991:522).

En av vetenskapens huvuduppgifter sägs vara att förklara verkligheten för att kunna förutsäga kommande händelser. Inom humanvetenskaperna vill man snarare förstå mänskligt handlande och beteende för att klarlägga mönster i samhället och hos individer (Andrén 2005). Detta förutsätter att forskaren följer forskningsprocessen och intar ett objektiva förhållningssätt. Goda kunskaper inom forskningsmetodik bidrar till kvalitet i det vetenskapliga arbetet, och resultatet av arbetet.

Forskarens och studentens kunskap inom området forskningsmetodik, vill jag påstå, är en grundförutsättning för att forskning och studier ska kunna utföras på ett vetenskapligt sätt. Men forskningsmetodik är inte enbart viktigt ur ett forskarhänseende. I dagens föränderliga och elektroniskt baserade kommunikationssamhälle, är det viktigt för professionella, oavsett yrke och bransch, att kunna sätta sig in i, och inom ramen för sitt arbete, dra nytta av aktuell forskning. Att förstå och kunna tillämpa forskningsmetodik innebär därmed en bättre förståelse för forskning och forskningsresultatet.

1.2. Medierna vs Rättsväsendet

Kort efter kursstarten publicerade Dagens Nyheter (2005) en artikelserie om journalistkåren, som jag har följt med stort intresse. Mediernas inverkan på dagens samhälle debatteras och ifrågasätts allt oftare. Journalister och medieföretag bemöter i sin tur sina kritiker, med att bl a kritisera statsförvaltningen och rättsväsendet för inskränkning av den offentliga insynen. Detta förhållande väcker frågor.

I studien kallad Medierna vs Rättsväsendet har jag valt att utgå ifrån Pressens Tidnings artikel "För varje dag blir det allt svårare" (Lindell 2005a), senare kallad artikeln, som i sin helhet bifogas som bilaga (s:26 i uppsatsen). Här följer en bakgrundspresentation till studien, Medierna vs Rättsväsendet, som ligger till grund för denna metoduppsats.

I artikeln reagerar Anders Fallenius, rättsreporter på Expressen och ordförande i Kriminaljournalisternas klubb, på att pressfriheten och öppenheten hotas då myndigheter genom sitt agerande urholkar den svenska tryck- och yttrandefriheten.

Hemligstämplade polisutredningar, yppandeförbud och allt fler domstolsförhandlingar bakom stängda dörrar gör att medborgarnas insyn i hur repressiva myndigheter sköter sina uppdrag minskar. (Lindell 2005a)

Enligt Fallenius kapar rättsväsendet åt sig allt mer makt över vilken information som skall vara offentlig eller ej. Numera det heter att man vill skydda den enskildes integritet (Ibid 2005a).

Justitieombudsmannen har, enligt Fallenius, slagit fast att grundregeln vid svensk domstol ska vara offentlighet, och att den offentliga insynen ska tillmätas större vikt än den personliga. Tidningsutgivarna och Journalistförbundet har tidigare inte reagerat på skärpningen i förhållande till offentlighetsprincipen, och de restriktioner i tryck- och yttrandefriheten som detta innebär. I artikeln ställer man sig därför frågan: Har medierna låtit utvecklingen gå för lång och har de själva en skuld i detta? (Ibid 2005a)

Vilka regler som gäller för rättsväsendet och hur lagstiftningen tillämpas i samband med offentlighet och insyn, är ofta inget en lekman är insatt i.

Massmedierna och rättsväsendet är två intressanta, men komplexa områden med sina speciella kulturer. Personer verksamma inom dessa områden, men också t ex forskare inom den akademiska sfären är alla omgivna av speciella normer, som baseras på en kulturs gemensamma värderingar, både i samhället i stort men även inom sin respektive yrkesgrupp. Det talas t ex om mediernas integritet. Artikeln väcker även frågor kring hur mycket mediernas integritet spelar in i ovanstående problematik mellan medierna och rättsväsendet. Demokratien kräver, enligt Demokratirådet (Petersson et al 2005:9), en fri och oberoende journalistik.

Medierna skall ha integritet och åtnjuta frihet under kända och respekterade regler. Frihet innebär makt och all makt bör granskas och åtföljas av ansvar." (Petersson et al 2005:9)

Den nya tekniken har bidragit till att dagens samhälle har blivit mer konkurrensutsatt, vilket till viss del ger en tuffare professionell arena, samt kräver snabbare och mera resurssparande initiativ än tidigare. Samhället med sina "gamla hederliga" värderingar och normer, står inför en förändring. Konkurrensen är hård och organisationer måste arbeta mer med omvärldsbevakning, samtidigt som kommunikationsmönstren förändras och kommunikationen intensifieras (Heide, Johansson & Simonsson 2005:22). I samband med den senaste tidens debatt kring mediernas inverkan på samhället och den konkurrenssituation som finns i dagens samhälle, tar jag även upp sammanblandningen av nyheter och underhållning, i det som kallas infotainment.

1.3. Terminologi

Uppsatsarbetet utgår ifrån följande definitioner och formuleringar:

- Demokrati är ett politiskt system som gör det möjligt för befolkningen att vara delaktiga i det politiska beslutsfattandet eller välja representanter till politiska instanser (Giddens 1998:629).
- Med etik avses den teoretiska reflexionen över moralen, d v s människors praktiska handlande och därmed förbundna värderingar, och dess grund. En persons eller grupp moral visar sig i vad den gör eller underlåter att göra. (NE.se 2005b).
- Integritet eller helgjutethet, innebär att veta sitt mål och att kunna handla efter sin övertygelse och stå emot påtryckningar. Dessutom innebär integritet, rätten att få sin personliga egenart och inre sfär respekterad och att inte utsättas för personligen störande ingrepp, d v s personlig integritet. Personlig integritet har nära samband med människans värdighet. Varje person har rätt att ha ett område som är skyddat mot intrång (NE.se 2005d).
- Infotainment kommer från engelskans *information* och *entertainment*, och är en genre där informativa och underhållande inslag blandas, d v s information som serveras på ett underhållande sätt (NE.se 2005c). Infotainment, förklaras också med att underhållning växer in i informationen och mediernas innehåll blir mer underhållspräglad och mindre orienterande och opinionsbildande (Ekdahl 2003:267).
- Offentlighetsprincipen innebär att allmänheten och massmedierna ska ha insyn i statens och kommunernas verksamhet (Justitiedep 2005:7).
- Diskurs avser en uppsättning utsagor, talade eller skrivna, i ett bestämt socialt sammanhang, samt de mer eller mindre uttalade regler som styr vad som kan och inte kan sägas eller skrivas i sammanhanget (Bergström & Boréus 2000:17).

2. PROBLEMFÖRMULERING

2.1. Syfte

Med artikeln "För varje dag blir det allt svårare" som grund har jag i denna uppsats valt att utföra en studie kallad Medierna vs Rättsväsendet. Denna studie och en fördjupning kring forskningsprocessen, vetenskap och kvalitet ligger till grund för olika metodaspekter i uppsatsarbetet. Genom denna inriktning har jag valt att formulera två syften till denna uppsats.

- Att i studien kring forskningsprocessen, vetenskap och kvalitet, beskriva hur en forskare bör förhålla sig till information och diskurs som representerar olika ställningstaganden.
- Att i studien Medierna vs Rättsväsendet ge exempel på rådande diskurs kring offentlighet kopplat till mediernas integritet och etik.

2.2. Frågeställningar

Forskningsmetodik

Genom studien Medierna vs Rättsväsendet kopplad till ett resonemang kring forskningsprocessen, vetenskap och kvalitet avser jag att illustrera problematiken i hur en forskare bör förhålla sig till information som representerar ett ställningstagande. Kan en forskare vara objektiv? Då metodaspekterna är centrala i uppsatsarbetet reflekterar jag genomgående över mitt arbete; från det inledande valet av inriktning till slutdiskussionen. Jag ställer mig frågor kopplade till olika metodaspekter t ex: Varför jag valt en viss metod, hur denna använts, samt om den valda metoden gav ett tillfredsställande resultat.

I metodstudien lägger jag tyngdpunkten på nyckelorden: Vetenskaplighet, objektivitet och kvalitet.

Medierna vs Rättsväsendet

Utifrån syftet, artikeln och bakgrundspresentationen ställer jag mig frågorna: Stämmer det att det blir allt vanligare med inskränkningar i öppenheten från rättsväsendets sida? Är dessa inskränkningar en rättslig tolkningsfråga? Mediernas integritet och pressetik uppmärksammas allt mer. Vad säger rådande diskurs? Hur påverkas nyhetsrapporteringen av dagens konkurrenssituation inom medierna?

Utifrån uppsatsens avgränsningar, behandlas frågeställningarna på ett översiktligt sätt. I samband med studien lägger jag tyngdpunkt på följande nyckelord: Demokrati, infotainment, kultur, etik och integritet.

2.3. Avgränsningar i syfte, rum och tid

- Avgränsningarna i syfte styr bakgrunden för uppsatsen. Målet är att ge en introduktion till problematiken i debatten mellan medierna och rättsväsendet kring tryck- och yttrandefrihet. Studien kommer ej att kunna presentera några slutsatser, utan avser att ge en grund för antaganden som kan användas som utgångspunkt i samband med fortsatta studier. Tyngdpunkten ligger på forskningsprocessen, vetenskaplighet och metodaspekter i samband med uppsatsarbetet.
- Avgränsningen i rum innebär att jag endast kommer att ta hänsyn till inhemska förhållanden i samband med den översiktliga studien Medierna vs Rättsväsendet. I arbetet inbegriper jag mediernas, rättsväsendets, statsförvaltningens och även delvis allmänhetens perspektiv. I studien kring forskningsmetodik lägger jag tyngdpunkten på forskarperspektivet.
- Avgränsningen i syfte och rum beror på tidsramen för uppsatsen, d v s 9 veckors halvtidsstudier.

3. FORSKNINGSMETODIK

I detta kapitel beskrivs de delar av forskningsprocessen som jag använt som bas för mitt metodarbete. I resultatet av skrivbordsundersökningen kring vetenskap och kvalitet presenteras teoretiska aspekter med tonvikt på: vetenskaplighet, objektivitet och kvalitet. Därefter beskrivs metoden i denna uppsats, och sist presenteras en metodanalys.

3.1. Forskningsprocessen

Vetenskaplig arbetsmetod

Forskaren inleder med att utifrån en kunskapsöversikt, t ex av litteratur, avgränsa undersökningsområdet. Den preciserade problemställningen kan formuleras genom frågeställningar kring problemet. Ju tydligare formulering, desto säkrare kan man vara att inget väsentligt förbises (Patel & Davidson 1998:38 f). Med uppsatssyftet kan man t ex uttrycka sin vilja att beskriva något för någon, vilket innebär att syftet är deskriptivt (Wiedersheim-Paul & Eriksson 1991:49). Utifrån det preciserade problemet bestäms hur en undersökning ska läggas upp, d v s vilka individer som ska ingå, vilken informationsinsamlingstekniker som ska användas, även undersökningens tidsplan fastställs (Patel & Davidson 1998:43 f).

Vetenskaplig forskning syftar till att producera kunskap, utifrån en teoretisk förankring. Detta innebär att forskaren tar sin utgångspunkt i etablerade teorier och modeller, och att kunskapen som produceras ska tillföra vetenskapssamhället ny kunskap (Patel & Davidson 1998:14). Teoretiska referensramar är betydelsefulla som motvikt till empiri, så att forskare inte fastnar i empirin, d v s översvämmas av observationer, intervjuutsagor och annat lättillgängligt material (Alvesson & Skoldberg 1998:210).

Undersökningarna betecknas vanligen utifrån den teknik som används för att samla in information, t ex enkätundersökning eller observationsstudie. En annan typ av undersökning är surveyundersökningar, som ger möjlighet att samla information om ett större antal variabler, likväl som de kan ge en stor mängd information om ett begränsat antal variabler. Undersökningen görs på en avgränsad grupp med hjälp av t ex en intervju. Vid surveyundersökningar görs frågan om generaliserbarhet aktuell, d v s gäller resultaten för andra individer än de som förekom i undersökningen (Patel & Davidson 1998:43).

1. Probleminventering	5. Heterogena ej slumpmässiga urval	6. Diskussion av: Resultat
2. Litteraturbakgrund	6. Litteraturgenomgång	Metod
3. Problemformulering Syfte/Hypoteser	7. Datainsamling	Konsekvens
4. Analytisk beskrivning Närhet & sensitivitet	Bearbetning	Anknytning till teori
	Tolkning och Analys	9. Avrapportering

Figur 1. Kvalitativ forskningsansats, Olsson & Sörensen (2001:19). Återgiven av Augustine Ask.

Kvalitativ forskningsansats

Företrädare för det kvalitativa forskningsperspektivet menar att forskningen måste präglas av objektivitet för att bli trovärdig, genomföras systematiskt och vila på en vetenskaplig grund. Därför bör de ställningstaganden som görs och de slutsatser som dras verkligen vila på en saklig argumentation. Forskaren ska redogöra för teorier som präglar forskningen och argumentationen ska åskådliggöras så att andra forskare förstår den. Den kvalitativa forskningen bygger på förutsättningen att vi genom språket kan ta del av varandras inre världar. Detta innebär att inifrånperspektivet är en förutsättning för forskningsprocessen. Texten är det centrala uttrycket och arbetsmaterialet i kvalitativa metoder (Olsson & Sörensen 2001:17 f). Kvalitativ forskning innebär bl a att:

Forskningen är flexibel och frågeställningar fördjupas successivt. Relationen mellan teori och forskning bygger på ett successivt framväxande där fenomenet förklaras och teorin upptäcks. Resultaten grundar sig på ett litet antal individer och ett stort antal variabler. Resultaten går på djupet och gäller i specifika miljöer, omständigheter och tidpunkter (Olsson & Sörensen 2001:14).

Informationsinsamling

Forskaren samlar in information genom att använda sig av en vedertagen insamlingsmetod, av sekundär- eller primärdata. Sekundärdata är information som redan samlats in av t ex andra forskare (Olsson & Sörensen 2001:34). Vid insamling av primärdata, t ex i en kvalitativ intervjuundersökning bör man inleda med att formulera studiens syfte och hur man vill utföra studien. Därefter följer detaljplaneringen med skapandet av en intervjuguide. Intervjun genomförs, i vilken man förutom svaren också bör vara uppmärksam på sin och den intervjuades relation. Materialet bearbetas och analyseras utifrån frågorna: Vad, var, hur och varför. Analysen visar i sin tur vilket resultat man kan få fram, samt om detta håller för en kritisk granskning. Slutligen skrivs rapporten (Trost 1997:30 f).

Kvalitativ bearbetningsmetod

Hermeneutik är en form av kvalitativ bearbetning, en tolkningslära, som handlar om språket som medium för kommunikation. Begreppen samtal och text är väsentliga. Avsikten med hermeneutisk forskning är att fånga upplevelser och uttrycka, tolka och förstå sammanhang och möjligheten att förklara. I tolkningsarbetet försöker man nå en fördjupad förståelse med frågorna: vad, var, hur och varför (Olsson & Sörensen 2001:99 ff). Den hermeneutiska spiralen är nyckeln till förståelsekonsten. Forskaren utgår i sitt arbete från en förförståelse (forskarens kulturmönster), tidigare erfarenheter och kunskaper som styr tolkningen. För att göra en riktig tolkning måste man växla mellan del- och helhetsperspektiv och studera kontexten, d v s det större sammanhang som tolkningen ingår i. Undan för undan fördjupar forskaren sin förståelse i en spirallrörelse (Olsson & Sörensen 2001:101 ff).

Textanalytisk inriktning

Att analysera något är, att identifiera och undersöka dess komponenter. I olika slags textanalyser handlar det om att urskilja och undersöka olika delar av texten.

- Argumentationsanalys inriktas på argumentationens struktur. T ex kan en viss aspekt av vad en aktör argumenterar för och dennes skäl, vara intressanta att undersöka. Man analyserar argumentationen. Analysens fokus är främst textens innebördsaspekt. (Bergström & Boréus 2000:20).
- Diskursanalysen kan t ex undersöka hur föreställningar i en diskurs skapas och vilka ramar för vad som 'kan' sägas som diskursen sätter. Analysen inriktas mot textens innebördsaspekt (Ibid 2000:21).

3.2. Vetenskap och kvalitet

Jag har samlat ett urval av teorier som kan användas för att studera forskarens roll kopplat till nyckelorden: vetenskaplighet, objektivitet och kvalitet. Presentationen avser att belysa den variation och samtidigt de likheter som finns inom området. Den norske filosofen Arne Næss (1982) menar att:

Den vetenskapliga kunskapen är den säkraste, renaste, djupaste och på lång sikt dessutom den mest fruktbara formen av insikt och förståelse. Det vetenskapliga sanningssökandet är fördomsfritt, ädelt, lidelsefullt och outtröttligt, och det för mänskligheten kollektivt allt närmare sanningen. Forskaren styrs helt av detta sanningssökande och inte av vanliga ekonomiska eller på annat sätt etiskt ofullkomliga motiv. Uppkomna oenigheter söker man lösa genom sakliga diskussioner, som skiljer sig från politisk och annan debatt genom att enbart ha klarheten och sanningen som mål. (Næss 1982:73).

Objektivitet

Hur definieras objektivitet, och kan man som forskare eller studerande skapa objektiva framställningar?

Objektivitet = saklighet och opartiskhet - motsats subjektivitet (NE 1994:371).

Även om objektivitet kan vara svår att uppnå, är den vara värd att eftersträva. En objektiv framställning behöver inte vara värderingsfri eller fullständig, och att den innehåller ett enstaka sakfel innebär inte att den brister i objektivitet. Brister i objektivitet kan karakteriseras på följande sätt (Hermerén 2005):

- 1) framställningen innehåller sakliga fel, ensidiga urval av fakta, fel i tillämpning av vissa metoder eller logiska inkonsekvenser; 2) det finns politiska, moraliska eller religiösa intressen och värderingar som författaren har eller som berörs av framställningen; 3) dessa intressen och värderingar gynnas av framställningens fel eller brister (Hermerén 2005).

I boken "Forskningsetik och perspektivval" behandlar professor Rosmari Eliasson, forskning som praktisk verksamhet. Eliasson utgår ifrån följande frågor som varje forskare bör ställa sig, samtidigt som man tar hänsyn till svaren i sin forskning: Kan forskare förhålla sig neutrala och undvika att välja sida? Vanligen väljer forskare sida och perspektiv, men kan göra det mer eller mindre medvetet och uttalat. De tysta perspektivvalen kan grunda sig i att forskaren anser sig "se till allas vårt bästa" eller bero på att denne, utan att tänka efter, valt ett för sig närliggande perspektiv. Den skenbara neutraliteten kan dölja inte bara forskarens partstagande, utan också motsättningar och konflikter i vårt samhälle. Enligt Eliassons mening, är det forskarens uppgift att inte blunda för, utan att försöka avtäcka och klargöra motsättningar, så som de ser ut i vårt samhälle idag (Eliasson 2000:170).

Som forskare och människor lever vi själva i det samhälle vi studerar och – åtminstone i den mån vi ägnar vår forskarmöda åt frågor problem som engagerar oss – är det föga sannolikt att vi lyckas förhålla oss helt neutrala, även om vi så vill försöka (Eliasson 2000:170).

Professor Gunnar Myrdal (1970:11 f) hävdade i "Objektivitetsproblemet i samhällsforskningen" att forskaren leds av övertygelsen att sanningen är nyttig och att illusioner är skadliga. De mest fundamentala metodologiska problemen är därmed: Vad är objektivitet? Och hur uppnås objektivitet? Den metod som står forskaren till buds när det gäller att skydda sig från skevheter kräver följande:

- Att vi klarlägger de värderingar som faktiskt bestämmer både vår teoretiska och praktiska forskning;
- Att vi granskar dem med avseende på relevans, signifikans och rimlighet;
- Att vi så omvandlar dem till precis definierade, specifika värdepremisser för forskningen;
- Att vi bestämmer "angreppsmetod" och definierar begrepp i termer av dessa så klargjorda och explicit redovisade värdepremisser Myrdal 1970:11 f).

Ett sätt att som forskare ta steget mot objektivitet, kan vara att i samband med textstudier ta hänsyn till texten som studieobjekt. Enligt Bergström och Boréus (2000:14 f) är texter oundgängliga studieobjekt i samhällsvetenskapen. Texter relaterar på olika sätt till människor, och grupper av människor.

Texterna speglar både medvetna och omedvetna föreställningar som människorna i texternas tillkomstmiljöer hyser. Texterna speglar, producerar eller ifrågasätter t ex makt. Men de är inte i sig makt. Texter kan användas för att komma åt relationer mellan individer eller grupper som ligger utanför texterna. Det är så betraktade vi menar att texterna blir samhällsvetenskapligt intressanta (Bergström & Boréus 2000:14 f).

Källkritik för internet

Som en del i objektivitetstänkandet, bör forskaren ta hänsyn till hur man ska förhålla sig till källkritik. I samband med dagens elektroniska informationssökande på internet, som Leth och Thurén (2000:10) menar har blivit ett centralt medium för nyhetsförmedling, opinionsbildande och kunskapsinhämtning, blir inriktningen på källkritik för internet speciellt intressant.

Källkritik är samlingsnamnet på metoder som utarbetades inom historievetenskapen för att skilja belagda fakta från spekulationer. Metoderna används också t ex inom journalistiken. I båda fallen handlar det om att skilja sanna påståenden från falska. (Leth & Thurén 2000:22).

Ändå måste man vara medveten om att snart sagt alla sanningar är provisoriska. Det som är sant i dag kan visa sig vara falskt i morgon. När vi talar om sanning menar vi därför: så långt det för närvarande går att veta. Sanning får alltså motsvara vetenskapens nuvarande ståndpunkt, vad kunniga och omdömesgilla källor hävdar, vad bekräftade vittnesbörder ger besked om (Leth & Thurén 2000:20).

Den som söker information på internet är utlämnad åt sig själv och sitt omdöme, då ingen auktoritet kan avgöra vad som är trovärdigt och vad som är otillförlitligt. Internet är ett medium som öppnar nya möjligheter. Detta innebär samtidigt att de problem man möter när man ska värdera information på internet, åtminstone delvis, är annorlunda än dem man möter när man bedömer skriftlig information. De traditionella källkritiska reglerna gäller visserligen fortfarande, men tillämpningen är inte alltid densamma (Ibid 2000:10 f).

Källkritikens syfte, att finna de källor som ger den bästa kunskapen om verkligheten, är utgångspunkten för källkritik även på internet (Ibid 2000:18). För källkritik har fyra kriterier fastställts (Ibid 2000:23 ff):

- Tid - Ju längre tid det har gått efter en händelse desto mindre tillförlitliga är de vittnen som berättar om händelsen. På internet handlar det istället om att uppgifter som inte uppdateras regelbundet kan presentera föråldrade och felaktiga fakta. Kontrollera därför när sidan uppdaterats.
- Beroende - En etablerad princip är att man inte ska tro på något, om det inte bekräftats av minst två källor, som är oberoende av varandra.
- Äkthet - Det är viktigt att veta om en källa är äkta, d v s är vad den utger sig att vara. På papper kan förfälskningar upptäckas, men med information som presenteras elektroniskt är det svårare att skilja mellan äkta och falskt. Det kan handla om plagiat, falska webbplatser och om falska avsändare etc.
- Tendens - varje källa som har intresse av att ljuga eller förvränga sanningen bör misstänkas för att göra det. Det finns mer eller mindre trovärdiga källor, men även hos den mest tillförlitliga kan det förekomma felaktigheter, beroende på att källan är tendentiös. Tendentiösa källor finns även på internet, och de ska bemötas med samma misstänksamhet som överallt annars.

Källkritik för internet innebär alltså att de fyra traditionella källkritiska kriterierna kompletteras med ytterligare tre kriterier (Ibid 2000:30 ff):

- Världsbild och kunskapsyn som tendens - Alla källor är produkter av den kultur de funnits och finns i. För att värdera en källas uppgifter är det viktigt att försöka bestämma dess världsbild. Att den har tendens i enlighet med en viss världsbild gör den inte värdelös som källa, men det är ändå viktigt att vara medveten om tendensen för att inte förhålla sig helt okritisk till uppgifterna som ges.
- Trovärdighet - kan bli ett kompetterande källkritiskt kriterium, där webbplatsens adress och dess framställningssätt kan ses som indikatorer på trovärdighet.
- Källans förutsättningar och egenskaper - För att utnyttja en källa bör man skaffa sig en uppfattning om dess begränsningar, vilka svagheter och osäkerhetsmarginaler den har.

De källkritiska problemen på Internet handlar många gånger om att hitta källor som inte alls är primärkällor, men som ändå är bra källor (Leth & Thurén 2000:19).

3.3. Metod i uppsatsen

Fokus i denna uppsats ligger på metodarbetet. Därför kommer jag nedan att så metodiskt och tydligt som möjligt försöka beskriva den metod som jag använt i uppsatsen. Denna beskrivning kopplas till de mera teoretiskt inriktade underrubrikerna 3.1 och 3.2 i uppsatsen. Vissa delar av metodbeskrivningen analyseras närmare i nästa avsnitt (s:12 i uppsatsen).

I uppsatsarbetet har jag tagit hänsyn till det krav som vetenskaplig forskning, enligt Patel och Davidson (s:7 i uppsatsen), ställer på kunskapsproduktion utifrån en teoretisk förankring. Inför arbetet kring problemställning och formuleringen av uppsatsens syften, genomfördes en inledande teori- och bakgrundsstudie av litteratur och information på internet, med artikeln ”För varje dag blir det allt svårare” som inspiration och utgångspunkt uppsatsarbetet.

Uppsatsens syften kan sägas vara deskriptiva, då jag i samband med mina studier försöker att beskriva olika förhållanden kopplade till Medierna vs Rättsväsendet och till området vetenskap och kvalitet. Uppsatsens syften och problemformulering utgör i sin tur grunden för den metod och det angreppssätt som jag valt. En preliminär tidsplan togs fram, som efter revidering utgör en presentation av uppsatsens arbetsgång (s:29 i uppsatsen). Uppsatsens avgränsningar, som ger uppsatsen dess ramar och anger dess omfattning, formulerades. Därefter upprättades den teoretiska utgångspunkten, där teoristudien och teorivalet utgör den vetenskapliga grunden för det övergripande uppsatsarbetet. En diskussion kring teorivalet förs i kapitlet Medierna vs Rättsväsendet (s:15 i uppsatsen). För att få en arbetsgång att följa i uppsatsarbetet har jag, i stort sett, utgått ifrån den kvalitativa forskningsansatsen och dess nio steg från probleminventering till avrapportering, som Olsson och Sörensen presenterar (s:7 i uppsatsen).

Undersökningsarbetet

Undersökningen kan liknas vid en mycket begränsad surveyundersökning, där jag har samlat in information inom ett begränsat området, med uppsatsens syften, problemformulering och nyckelord i fokus (s:6 i uppsatsen).

Forskningsmetodik:

- En skrivbords- och internetstudie har gjorts med utgångspunkt ifrån syfte, problemformulering, samt de av mig valda nyckelorden: Vetenskaplighet, objektivitet och kvalitet.

Medierna vs Rättsväsendet:

- För att ge en översiktlig beskrivning, utifrån rådande diskurs kopplad till problematiken i artikeln "För varje dag blir det allt svårare", inhämtades sekundärdata genom en skrivbords- och internetstudie.
- En intervju av kvalitativ art, genomfördes med en representant för rättsväsendet, som komplement till faktainsamlingen via en skrivbords- och internetstudie. Intervjufrågorna har i sin utformning anpassats till artikeln och problemformuleringen. Standardiseringsgraden i frågorna var låg, för att ge utrymme till personligt nyanserade svar, vilka har bearbetats och sammanställts (s:18 i uppsatsen). I urvalet av intervjuperson, utgick jag från valet av en högre tjänsteman inom rättsväsendet. Som hovrättsråd och domare i tunga brottsmål, och i hårt mediabevakade rättegångar, har intervjupersonen erfarenhet av bl a offentlighetsprincipen och mediarelationer, och kan därigenom agera som företrädare för rättsväsendet på ett representativt sätt. Intervjun finns bilagd i sin helhet (s:28 i uppsatsen).

Urvalsmetod, bearbetning och analys

Det insamlade materialet, både primär- och sekundärdata, har bedömts och värderats genom källkritik som urvalsmetod. Tillsammans med den kvalitativa forskningsansatsen har jag antagit en hermeneutisk tolkningsmetod, där jag genom att identifiera intressant material, inleder ett resonemang kring frågorna: vad, var, hur och varför, för att bättre kunna sätta mig in i och tolka det insamlade materialet. Detta är en bearbetningsmetod som inte minst iaktas i samband med inledande litteraturstudier, i teorivalet och i samband med resultatanalysen. I samband med tolkningen och förståelsen ingår även textanalysen, där jag för att på bästa sätt kunna ta del av de olika perspektiven, har använt mig av argumentationsanalys och diskursanalys.

Då det enbart handlar om en intervju, i kombination av en mycket begränsad skrivbordsundersökning, har jag valt att inte fördjupa mig i metodarbetet kring urval, felkällor, validitet och reliabilitet etc. Trots att en analys av dessa ej kan föras i den utsträckning som det är brukligt i mera omfattande intervju- och skrivbordsundersökningar, vill jag ändå påpeka att jag har försökt att samla in och bearbeta materialet på ett så systematiskt och pålitligt sätt som möjligt.

Uppsatsdisposition

Jag har valt att indela uppsatsen enligt dess kapitelföljd då tyngdpunkten i denna uppsats ligger på metodarbetet. Jag har visserligen därmed gjort ett avsteg från den gängse normen för en uppsatsdisposition, men jag anser samtidigt att denna form passar syftet och uppsatsen bäst.

3.4. Metodanalys

I samband med denna uppsats har jag på ett så metodiskt sätt som möjligt försökt att beskriva och motivera den metodik som jag arbetat utifrån. Metodanalysen kopplas till problemformulering och nyckelorden: vetenskaplighet, objektivitet och kvalitet, men även till teori och undersökningsresultat. Jag ställer mig frågor kopplade till ett urval av metodaspekter: Varför jag valt en viss metod, hur denna använts, samt om den valda metoden gav ett tillfredsställande resultat. Jag analyserar mig egen objektivitet, källor och empiri, likväl som resultat. Jag har genomgående försökt att förhålla mig granskande till mitt arbete, för att försöka tillgodogöra mig ny kunskap inom området.

Syfte, problemformulering och avgränsningar

Med utgångspunkt från artikeln "För varje dag blir det allt svårare" formulerades uppsatsens problemområde och frågeställningar. Artikeln gav uppsatsarbetet vissa ramar, vilket förenklade problemformuleringen. Däremot har syftets formulering stramats upp efterhand som uppsatsarbetet har fortskridit. Problemformulering och syfte har utgjort basen för utformningen av mitt angreppssätt. Genom valet av undersökningsobjekt hoppas jag kunna skildra ämnet från olika perspektiv, d v s från såväl mediernas, rättsväsendets, allmänhetens och statsförvaltningens synvinkel, men också ur ett forskarperspektiv. Avgränsningarna har formulerats för att ge en så rättvisande bild av verkligheten som möjligt. Jag vill också notera att uppsatsens studier ej är så omfattande att de kan resultera i några egenliga slutsatser. De avser däremot att ge en grund för antaganden, och ytterligare frågeställningar, som kan användas som utgångspunkt i samband med eventuella fortsatta studier.

Övergripande arbetssätt

Utgångspunkt i denna uppsats är artikeln "För varje dag blir det allt svårare", i vilken medierna bl a pekar på problematiken i hur rättsväsendet agerar i förhållande till tryck- och yttrandefriheten. Utifrån uppsatsens syfte och problemformulering, har jag genom att anta ett hermeneutiskt bearbetningssätt, så som detta beskrivs av Olsson och Sörensen (s:8 i uppsatsen), fördjupat mig i uppsatsarbetet. För att åstadkomma ett vetenskapligt kvalitativt arbete, med teorin som bas, har jag i samband med studien *Medierna vs Rättsväsendet* ställt mig frågorna: Vad, var, hur och varför? Här följer exempel på hur jag förhållit mig till frågeställningarna:

- Vad är skiljelinjen mellan media och rättsväsendet i denna problematik?
- Var uppstår det upplevda problemet? Är det ett problem för media, rättsväsendet eller båda?
- Hur uppfattar respektive part problemets inverkan på t ex tryckfriheten?
- Varför är media och rättsväsendet parter i "målet"? Är det ett medvetet handlande från rättsväsendets sida, eller beror det på att medierna förvränger sanningen för att skapa nyhetsvärde.

Valet av ett hermeneutiskt bearbetningssätt innebär att jag är väl medveten om att det textmaterial som jag läst och sammanställt, kan tolkas på olika sätt beroende på läsarens bakgrund. Trots att jag genomgående försökt förhålla mig objektivt i samband med uppsatsens studier, kan även min egen bakgrund spela in i min tolkning av resultatet. En tolkning och förståelse som bl a beror på mina tidigare studier med humanistisk och samhällsvetenskaplig inriktning (170p), tillsammans med mina yrkeserfarenheter av mediakontakter, forsknings- och utredningsverksamhet. Trots den inverkan som min personliga bakgrund skulle kunna ha på uppsatsarbetet, tror jag mig ha sammanställt en förhållandevis objektiv bild med utgångspunkt ifrån artikeln "För varje dag blir det allt svårare". Med min personliga tolkningsgrund i botten har jag, i förhållande till problemformuleringen och teori, satt in studiernas resultat i ett större sammanhang, med syftet att fördjupa min förståelse för rådande diskurs inom området.

Informationsinsamling och textanalys

En inledande litteratur- och internetstudie visade att det fanns tillgänglig information inom området. Genom att sammanställa information från olika källor har jag försökt att ge en översiktlig bild av rådande diskurs, och ett verkligt förhållande, utifrån den problematik som beskrivs i artikeln "För varje dag blir det allt svårare". Genom kopplingen till ett hermeneutiskt synsätt har nya aspekter på det insamlade materialet, primärdata såväl som sekundärdata, efterhand vuxit fram på ett dynamiskt sätt.

Mitt val av kvalitativ metod framför kvantitativ metod är, att kvalitativ data ger ett större utrymme för personligt nyanserade svar. I samband med metodvalet har jag försökt att förhålla mig oinskränkt till den verklighet som jag studerar. Valet av kvalitativ forskningsansats beror även på det kommunikativa fokus som antas inom ramen för magisterprogrammet Teknik-Design-Kommunikation.

I takt med att jag fördjupat mig i studierna, så mycket som uppsatsavgränsningen tillåter, har jag ställt texten och dess innehåll i centrum. I både sekundär- och primärdata har jag, genom att fördjupa mig i

problematiken, försökt att sätta mig in i både mediernas och rättsväsendets synvinkel. Då tiden i samband med uppsatsarbetet inte räckt till har jag inte haft möjlighet att konstruera ett analysinstrument för de olika dokument som jag tagit del av. Jag har däremot studerat vad som skrivits, hur detta har formulerats, och dessutom vad som i vissa fall inte har tagits upp.

Källkritik

Det inledande urvalet av källor har gjorts enligt en intränad teknik där jag automatiskt antar ett granskande förhållningssätt till skriftliga, men även muntliga källor. Detta förhållningssätt har sin grund i flera års granskning av forskarrapporter, samt utredningsarbete inom ramen för mitt yrkesliv.

Då internet, trots mitt omfattande privatbibliotek, numera spelar en allt viktigare roll i min informationssökning har jag genom rapporten "Källkritik på Internet" fördjupat mig i hur en forskare, eller en journalist, bör förhålla sig till internet som informationsmedium. Jag har med utgångspunkt ifrån mitt tidigare förhållningssätt dessutom använt mig av de kriterier för källkritik (s:10 i uppsatsen) som presenteras i rapporten. Kriterierna, som kan tillämpas för alla sorters källkritik, inte enbart internet, har inneburit att jag i min informationssökning, haft en mall att utgå ifrån, för att finna den bästa kunskapen om verkligheten. I de fall som icke-forskningsrelaterat material presenterats, tydliggörs detta. I dessa fall har jag genom mitt urval bl a försökt att tydliggöra olika influenser och perspektiv inom problemområdet.

Objektivitet

Arne Næss syn på den vetenskapliga kunskapen (s:8 i uppsatsen) kan tyckas vara en idealbild av vetenskaplig kunskap och vetenskapen som institution. Samtidigt kan det vara intressant att ställa denna idealbild i förhållande till det övriga teoretiska resonemang som jag presenterat, och som får representera ett mera kritiskt och praktiskt synsätt på objektivitet.

Genom den litteratur som jag tagit del av verkar det finnas ett resonemang kring två olika sorters objektivitet; den enskilde forskarens objektivitet och objektivitet som kopplas till vetenskaplig verksamhet som kollektiv. Det perspektiv som jag tolkar som viktigast för objektivitet är den personrelaterade objektiviteten. Det är trots allt här som det enskilda ansvaret vilar för det vetenskapliga arbete som presenteras. Samtidigt kan man här koppla resonemanget till mediernas integritet och pressetik, samt till Claes G. Ryns teori (s:14 i uppsatsen). Den enskilde journalistens ställningstagande och etiska hållning, beror i stor del på den ståndpunkt och påverkan som hela mediasfären innehar, d v s finns det bara tillräckligt tydliga regler och riktlinjer för en grupp, blir det lättare för individen i gruppen att anta detta förhållningssätt. Men till sist hänger det ändå på hur individen och dennes förhållningssätt och ställningstagande.

I samband med uppsatsarbetet har jag dels utifrån mina egna erfarenheter, men även utifrån den sammanställda teorin, försökt att iakttä olik perspektiv på objektivitet. Genom de frågeställningar som man enligt bl a Eliasson och Myrdal bör ställa sig för att försöka uppnå objektivitet i forskningen (s:9 i uppsatsen), har jag fått vägledning i hur jag bör förhålla mig till den information som jag samlat in i samband med studien Medierna vs Rättsväsendet. Informationssammanställning, som i flera fall tar tydliga ställningstaganden i olika riktningar, syftar till att på ett vetenskapligt sätt och så objektivt som möjligt, enligt Eliasson, avtäckta och klargöra motsättningar som de ser ut i samhället idag.

4. MEDIERNA VS RÄTTSVÄSENDET

I detta kapitel presenteras studien *Medierna vs Rättsväsendet*. Här följer en presentation av den teoretiska utgångspunkt som ligger till grund för studien. Därefter förs en diskussion kring valet av teorier. I kapitlet presenteras även resultatet av skrivbordsundersökningen och av intervjun med en representant för rättsväsendet. Till sist presenteras en resultatanalys, vilken utgår från artikeln ”För varje dag blir det allt svårare” kopplad till problemformulering och teori.

4.1. Teoretisk utgångspunkt

Demokrati, kultur, etik och integritet

Meningarna hos ett folk uppkommer ur dess organisation. Även om lagen inte styr sederna är det lagstiftningen som får dem att uppkomma. När lagstiftningen försvagas förfaller sederna (Rousseau, 1996:145).

I ”*Democracy and the Ethical Life*” presenterar Claes G. Ryn (1978:83) en teori som kombinerar demokrati och etik. Teorin framhåller att om individen styrs av ett etiskt tänkande och en osjälviskhet, vinner gemenskapen på detta förhållningssätt:

Community can emerge only in a society where the forces of egotistical interests are tempered by concern for the common good. By disposing us against what is merely arbitrary and selfish, ethical conscience disposes against what separates us from others. It wills, not what is in the private interest of certain individuals or groups, but what is good for its own sake. That end is at the same time good for the individual and the good for all. To the extent, therefore, that men are ruled by ethical conscience, they are unified with others. Just as, in the individual, moral discipline produces a self-justifying integration of the personality, in society it produces a self-justifying harmony. Community is human association under the guidance of ethical conscience (Ryn 1978:83).

Durkheim (Cuff & Payne 1996:42 ff) menade att all mänsklig interaktion ger upphov till förväntade beteendemönster. När människor interagerar eller utvecklar sociala relationer, utvecklar de gemensamma sätt att uppleva, värdera, känna och handla. De nya formerna av värderingar, upplevelser och handlingar ger i sin tur upphov till förväntningar och krav på individerna, och hur de ska och bör bete sig. I varje samverkande grupp måste individerna vara överens om vissa grundläggande värden och prioriteringar, hur de ska handla som grupp, hur de bör bete sig gentemot varandra och gestalta sina relationer. Människor binds samman genom gemensamma värden, baserade på likadana och gemensamma erfarenheter. Men en ökad social interaktion leder till motsättningar och konflikter som hotar den sociala sammanhållningen, och det blir nödvändigt med en ny form av social solidaritet, en ny form av moral, för att hindra samhället från att desintegreras. När den moraliska enighetens natur förändras, förändras alltså samhällets natur. Samhället betraktas ändå som ett stabilt, ordnat system som genomgår förändringar och som på ett eller annat sätt anpassar sig till den förändrade situationen. Det skapar en ny ordning, ett nytt jämnviktssystem (Ibid 1996:42 ff).

Integritet innebär att flera olika livsprocesser (biologiska, intellektuella och emotionella) samordnas till en varaktig helhet. Etikens roll för individen är framför allt en integration av intellekt, empati och samvete, som gör det möjligt att ta ansvar för sina handlingar (Brytting 1998:73).

Alla organisationsformer bygger på etiska värderingar, vilka har förändrats över tiden. Från att ha skyddat traditionerna har organisationsstrukturerna mer och mer syftat till effektivitet. Idag står den arbetande individens motivation och lojalitet i centrum. Både byråkrati och företagskultur styr medarbetarna, men det individuella ansvaret försvinner aldrig helt. (Brytting 1998:85)

Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen – en demokratisk grund.

Tryckfrihetsförordningen värnar om det fria ordet i tryckt form, och ger alla en grundläggande rätt att föra fram och sprida åsikter utan förhandscensur. Rätten att få ta del av allmänna handlingar, dvs offentlighetsprincipen, finns också inskriven i tryckfrihetsförordningen. Den innebär att alla kan vända sig till en myndighet och begära ut en allmän handling (Sveriges Riksdag 2005a).

Meddelarfrihet innebär att personer inom det offentliga Sverige har rätt att vända sig till pressen och berätta om något som de anser behöver bli allmänt känt. Den som publicerar materialet har inte rätt att avslöja källan, endast utgivaren har rätt att under tystnadsplikt kräva namnet, om personen i fråga vill vara anonym. Det är dessutom straffbart för det allmänna, att ta reda på vem som läckt uppgifterna till medierna (Sveriges Riksdag 2005a).

Ur tryckfrihetsförordningen: Med tryckfrihet förstås varje svensk medborgares rätt att, utan några av myndighet eller annat allmänt organ i förväg lagda hinder, utgiva skrifter, att sedermera endast inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna straffas därför, än om detta innehåll strider mot tydlig lag, givet att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning. (SFS 1949:105)

Yttrandefrihetsgrundlagen värnar om yttrandefriheten i andra medier än tryckta skrifter, t ex radio, tv, film, ljud- och bildupptagningar (videoinspelningar, cd-inspelningar), och webbsändningar. Ett grundlagsskydd har också införts för databaser genom t ex internet. Detta innebär att inte bara massmedieföretag grundlagsskyddas. Även organisationer och enskilda personer, kan ansöka om och få grundlagsskydd för en webbplats. Innehållet i yttrandefrihetsgrundlagen överensstämmer till stor del med tryckfrihetsförordningen. Det gäller t ex meddelarfriheten och rätten att vara anonym. Däremot skiljer sig reglerna för sändning av radio och tv från dem som handlar om spridning av tryckta skrifter (Sveriges Riksdag 2005b).

Ur yttrandefrihetsgrundlagen: Varje svensk medborgare är gentemot det allmänna tillförsäkrad rätt enligt denna grundlag att i ljudradio, television och vissa liknande överföringar samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar offentligen uttrycka tankar, åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst. Yttrandefriheten enligt denna grundlag har till ändamål att säkra ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande. (SFS 1991:1469)

4.2. Teoridiskussion

En forskare bör inom ramen för vetenskaplig forskning, enligt Patel och Davidson (1998:14), ta sin utgångspunkt i etablerade teorier. De teorier jag valt utifrån tidigare forskning, avser att ge en vetenskaplig bakgrund i förhållande till uppsatssyfte och resultatanalys. Jag har med omsorg valt teorier som, enligt min uppfattning, är relevanta i förhållande till syfte och problemformulering. Jag har samtidigt förhoppningen att teorierna i sin kombination med undersökningsresultatet ska bidra till ett intressant analys och diskussionsunderlag.

I samband med valet av teorier vill jag påpeka att teorierna, i sitt ursprung, ingår i ett större sammanhang och inom ramen för en omfattande forskning. Då jag i mina referat av teorierna, hänvisar till en mycket begränsad del av den totala teorin, bör man vara medveten om att betydelsen därmed kan ha förändrats. Dessutom bör även noteras att mina egna erfarenheter och den studie som jag kopplar teorierna till, kan bidra till att min tolkning av teorierna kan skilja sig från den ursprungliga betydelsen, men också från andra läsares tolkning.

Kombinationen av teorier och citat under rubriken "Demokrati, kultur, etik och integritet" syftar till att visa hur man kan dra paralleller mellan dessa av mig valda nyckelord. Genom att koppla Claes G. Ryns teori kring demokrati och etik, till Rousseaus, Durkheims, Cuff och Paynes och Bryttings förändringstänkande med en etisk vinkling, bildas ett teoretiskt underlag för resultatanalysen som illustrerar samhällets förändring och påverkan på grupper (t ex den journalistiska yrkeskåren), organisationer (t ex medieföretagen) och även på individer (journalister).

Då jag i mina studier också utgår ifrån ett verkligt faktum, dvs tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, presenteras valda delar ur dessa lagar. Liksom tidigare teorival utgör lagarna en grund i analysen av problematiken som kopplas till studien Medierna vs Rättsväsendet.

Valet av teorier har, enligt min uppfattning, visat sig utgöra en bra utgångspunkt för arbetet kring uppsatsens syften, och som underlag för resultatanalysen.

4.3. Mediernas integritet och pressetik

Svenska Journalistförbundet (2005) arbetar bl a för demokrati, mångfald i medier, fri åsiktsbildning och etik. Genom tryck- och yttrandefriheten har tidningar och etermedia en stor frihet i att framföra vilka åsikter de vill och de nyheter de anser vara intressanta. Men friheten är inte obegränsad. På Journalistförbundets webbplats presenteras yrkesregler och regler för journalistens integritet:

En stark journalistisk integritet är avgörande för trovärdigheten. Den som granskar samhället måste också själv kunna tåla att bli granskad. Att journalisten visar hänsyn i arbetet på fältet är viktigt för allmänhetens förtroende. Tilltron till medierna och dess medarbetare bygger på att yrkesreglerna följs (Svenska Journalistförbundet 2005).

Enligt Pressombudsmannen och Pressens Opinionsnämnd (PO-PON 2005), ska press, radio och TV ha största frihet inom ramen för tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, för att kunna agera som nyhetsförmedlare och som granskare av samhällslivet. Samtidigt gäller det att skydda enskilda mot oförskyllt lidande genom publicitet.

Etiken tar sig inte i första hand uttryck i en formell regeltillämpning utan i en ansvarig hållning inför den publicistiska uppgiften. De etiska reglerna för press, radio och tv skall vara ett stöd för den hållningen (PO-PON 2005).

Publiceringsreglerna (PO-PON 2005) innebär i sammanfattning bl a följande:

- Ge korrekta nyheter - Massmediernas roll i samhället och allmänhetens förtroende för medier kräver korrekt och allsidig nyhetsförmedling. Var kritisk mot källor.
- Var generös med bemötanden - Felaktiga sakuppgifter ska rättas.
- Respektera den personliga integriteten - Avstå från publicitet om inte ett uppenbart allmänintresse kräver offentlig belysning. Överväg noga publicitet som kan kränka privatlivets helgd.
- Var varsam med bilder - Läsare får inte vilseledas genom t ex bildmontage eller bildtext.
- Hör båda sidor - Sträva efter att återge alla parterers ståndpunkter. Personer som misstänks för brott, betraktas i lagens mening som oskyldig om fällande dom inte föreligger.
- Var försiktig med namn - Överväg noga konsekvenserna av en namnpublicering som kan skada människor. Ansvar på namn- och bildpublicering faller på den som återger materialet (Ibid 2005).

Som ett komplement till mediernas perspektiv, presenteras Demokratirådets rapport "Mediernas integritet" (Petersson et al 2005). I rapporten tas upp att:

Utgångspunkten för en diskussion om mediernas roll är att fri och oberoende journalistik är en oundgänglig del av ett öppet, demokratiskt samhälle (Petersson et al 2005:166).

Demokratirådet (Ibid 2005:166) menar att medierna ska ha makt, men att det med frihet och makt också följer ansvar. Fri och oberoende journalistik kräver, liksom andra grundläggande värden i det demokratiska livet, starka institutioner och klara regler (Ibid 2005:166). Integritet förutsätter, enligt Demokratirådet (Ibid 2005:171 f), granskning. Det räcker inte att sätta upp normer och regler, utan det fordras också effektiva metoder för att granska om man lever upp till målen. Granskningen av dagens medier uppvisar flera brister. Sverige saknar t ex en samlade nämnd med uppgift att övervaka efterlevnaden av mediernas spelregler.

Granskning kan användas för att stärka journalistikens integritet, då insyn skapar förståelse och legitimitet för mediernas villkor. Medierna verkar istället anta inställningen att offentlighet, insyn och granskning skulle utgöra ett hot mot integriteten (Ibid 2005:171 f).

Enligt Demokratirådet (2005:170 f) styrs dagens medier av ett flertal lagar och regler, som till största del tillkom på 1960- och 1970-talet. Regelverket har blivit föråldrat och fungerar inte tillfredsställande i dagens mediemiljö, där bl a internet suddar ut traditionella gränser mellan olika slags medier. Vissa av mediernas egna spelregler har dessutom fått försvagad legitimitet inom journalistikåren.

Fri och oberoende journalistik förutsätter att medierna har integritet både inåt och utåt. Integritet inåt innebär att veta sitt mål och kunna handla efter sin övertygelse. Integritet utåt är att kunna stå emot påtryckningar (Petersson 2005:166).

Demokratorrådet (Ibid 2005:174 ff) ger några förslag till hur mediernas integritet kan stärkas. I integriteten inåt bör man bl a specificera förnyade spelregler, precisering av offentliga åtaganden i medieföretags egna policydokument, kvalitetssäkring och kontroll, tydligare yrkesnormer. Integriteten utåt kan stärkas genom att journalister och medieföretag skyddas från otillbörliga påtryckningar från omvärlden. Detta kan åstadkommas genom bl a grundlagsreformer inom tryckfrihet och offentlighet, men det handlar också om att få omvärldens förståelse och respekt, t ex genom mediejournalistik och genom medieforskning som mediegranskning (Ibid 2005:174 ff).

Dagens Nyheter publicerade i september 2005 på "Insidan" en serie om åtta artiklar som skildrade olika perspektiv av journalistkulturen. Med utgångspunkt ifrån uppsatsens problemformulering dras intresset speciellt till artikeln, "Vi journalister är dåliga på självkritik" (Svensson 2005), där DN:s chefredaktör Jan Wifstrand tar upp några, enligt honom, trista stråk i journalisternas yrkeskultur. Wifstrand menar att det bl a råder en ständig konkurrens journalister emellan. Och att världsförbättrarattityden, enligt Wifstrand, är ett finare sätt att var besserwisser. En attityd som är rätt vanlig inom journalistkåren. Dessutom menar Wifstrand att journalister i allmänhet är snarstuckna och rädda för att idka självkritik.

I artikeln (Svensson 2005) noteras också att DN fällt av Pressens Opinionsnämnd för brott mot de yrkesetiska reglerna ovanligt många gånger sedan Wifstrand blev DN:s chefredaktör 2003 (7 fällningar under 2003-2004, mot inga under 2000-2002). Wifstrand resonerar att DN hade slarvat i några fall, men att han i andra fall inte delade nämndens uppfattning. Wifstrand säger dessutom:

Det är ju ingen domstol, utan består av en samling mediemänniskor och ett par representanter för andra fack som på enbart skriftligt underlag gör en resonemangsbedömning. Jag skulle önska att mer av det vi gör utsattes för en riktig domstolsprövning. Jag har större förtroende för jurister och domare än för folk från min egen yrkeskår (Svensson 2005).

4.4. Offentlig insyn eller infotainment

I regeringsformen slås fast att domstolsförhandlingar skall vara offentliga, d v s att allmänheten och massmedier får närvara. Men undantag kan göras. Bestämmelser om när domstolsförhandlingar får hållas inom stängda dörrar, då enbart rätten och parterna får vara i rättssalen, finns i rättegångsbalken och i lagar för förfarandet vid domstolarna (Justitiedept 1999:9). Allmänna handlingar får hemligstämplas då de t ex skyddar enskilda personliga förhållanden. Om sekretessbelagda uppgifter ska åberopas vid en domstolsförhandling hålls denna vanligen inom stängda dörrar. Även förhör med den som är under femton år eller lider av psykisk störning får hållas inom stängda dörrar (Justitiedept 2005).

Justitiedepartementet (2002a:100) konstaterar i propositionen "Demokrati för det nya seklet" att insyn och öppenhet är grundläggande förutsättningar för en demokrati. Med insyn menas medborgarnas rätt att få inblick i myndigheternas arbete, t ex genom att ta del av allmänna handlingar. Insynen garanteras i Sverige genom tryckfrihetslagstiftningen, men öppenheten är beroende av bl a förvaltningens egna åtgärder för medborgarnas möjligheter till insyn. Den allmänna strävan bör vara så stor öppenhet och säkerställandet av så stor insyn som möjligt inom statlig verksamhet. (Ibid 2002a:100).

Genom den grundlagsskyddade rätten till insyn kan medborgarna, media o s v utöva den granskning som behövs för att säkerställa att rättssäkerhet och effektivitet upprätthålls i verksamheten (Justitiedept 2002a:100 f).

Insyn och öppenhet är förutsättningar för ett aktivt demokratiskt samhälle. Men under senare år har medborgarnas möjligheter till insyn försvårats t ex genom IT-utvecklingen. Också kunskapen om offentlighetsprincipen och dess tillämpning är otillräckliga, t ex att det inte är tillåtet för en myndighet att ingripa mot den som utnyttjar meddelarfriheten. Detta har lett till att allt färre tjänstemän vågar uttala sig om missförhållanden för allmänheten. Därför har regeringen tagit flera initiativ för att stärka öppenhet och insyn t ex genom kampanjen Öppna Sverige (Justitiedept 2002a:111)

Rådet för Öppna Sverige har inom ramen för kampanjen Öppna Sverige publicerat en rapport (Justitiedept 2002b). I rapporten konstateras att medierna idag har den dominerande rollen som förmedlare av samhällsinformation. Samtidigt betecknas mediernas roll och beskrivning av den offentliga förvaltningen som bekymmersam (Ibid 2002b:30).

En tilltagande kommersialisering av media med hårt bantade redaktioner och krav på ett ständigt ökat tempo i det redaktionella arbetet har inte sällan lett till en ytlig och fragmentarisk rapportering som gör det svårt för medborgarna att se helheten (Justitiedept 2002b:30).

Många tjänstemän anser att medierna enbart återger det som är dåligt och nästan aldrig det som är bra. Medierna ger ofta en vinklad och negativ bild av myndigheter och ibland förekommer rent felaktiga uppgifter. Enskilda fall kan sedan inte bemötas av sekretessskäl, men många framhåller också att det även finns exempel på förtroendefullt samarbete med journalister (Justitiedept 2002b:30). Rådet för Öppna Sverige menar att när medierna generellt sett får allt mindre tid till seriös granskande verksamhet, blir förvaltningarnas egen information, liksom medborgarnas möjligheter till insyn, än viktigare. Det är angeläget att medierna och förvaltningar har god kunskap om varandras uppdrag för att öka förtroendet och minimera risken för missförstånd (Ibid 2002b:31).

Mediesystemet är ingen sluten värld, utan påverkas av influenser från samhället, t ex den stora mängden information som blir tillgänglig och samtidigt svåröverskådlig genom den nya tekniken och internet. Den skärpta konkurrensen, om både reklamintäkter och publik, tvingar fram allt hårdare ekonomiska krav på medieföretagen. Publiken är inte lika trogen som förr, och det krävs större insatser för att skapa uppmärksamhet (Petersson et al 2005:169 f). Demokratirådet menar i "Mediernas integritet" att:

Braskande underhållning är ett vanligt recept för att möta situationen. Risken är att kvalificerad information trängs undan eller ersätts av hybrider av information och underhållning (Petersson et al 2005:170).

Att journalistiken blivit mer omstridd hänger samman med att denna i allt större utsträckning har gjort anspråk på att vara en självständig aktör och en tredje statsmakt, men också med tabloidpressens expansion, med en mer sensations- och personriktad journalistik. För vissa medier, t ex kvällspressen, är det berättigat att tala om ett journalistmisstroende (Ibid 2005:161).

4.5. Representanter för rättsväsendet

Intervju - offentlighet och medierna

Hovrättsrådet Helén Andersson (2005), vid Hovrätten för Skåne och Blekinge, har utifrån sin profession givit sin syn på den problematik som tas upp i artikeln "För varje dag blir det allt svårare" (Lindell 2005a). Artikeln liksom intervjun finns bilagda i sin helhet (s:26 ff i uppsatsen).

Gränsen för vad som ska vara offentligt och vad som ska hemligstämplas sätts enligt lag. De skillnader som subjektivt sett kan förekomma - enligt Fallenius, i hur domstolar beslutar om information skall vara offentlig eller hemligstämplad - beror bl a på den enskilde domarens bedömning av skaderekvisitet, se t ex 9 kap 16 § SekrL, inte bedömningen hos olika domstolar.

Ett eventuellt hot mot rättssäkerheten kan, enligt Helén Andersson, ligga i om bedömningen av ett sekretessärende blir för vidsträckt. Man sekretessbelägger en handling eller ett sjok av handlingar istället för att sekretesspröva varje enskild uppgift i handlingen.

"Citaten från Fallenius är alltför svepande och – som jag uppfattar dem – populistiska för att motivera ett seriöst bemötande." (Andersson 2005).

I artikeln "För varje dag blir det allt svårare" (Lindell 2005) anser Anders Fallenius att det är glädjande att JO har slagit fast att grundregeln vid svensk domstol ska vara offentlighet, och att den offentliga insynen ska tillmätas större vikt än den personliga integriteten.

Offentlighet är huvudregeln i all dömande verksamhet. Den grundregel som omnämns är, enligt Helén Andersson (2005), förmodligen hämtad från någon av JO:s årliga ämbetsberättelser. Avvägningen offentlighet – sekretess, med hänvisning till personlig integritet, sker utifrån de lagregler (med rakt eller omvänt skaderekvisit) som hovrättsrådet hänvisar till (Heuman & Tansjö 2005).

Sekretessbelagda utredningar, yppandeförbud och domstolsförhandlingar bakom lyckta dörrar påverkar, enligt Helén Andersson, egentligen mycket litet på medborgarnas insyn eftersom slutprodukten i domstolen, d v s domen, i princip alltid är offentlig och i vart fall alltid redovisar hur domslutet motiveras.

Hovrättsrådet Helén Anderson (2005) ställer sig positiv till att publicerad information kan påverka rättsprocessen. Samtidigt menar Andersson att mediebevakningen påverkar rättens arbete i mycket ringa omfattning. Det är bara i mycket uppmärksammade brottmål som uppvaktningen av journalisterna kan bli lite påträngande och ta tid från produktivt arbete, men det måste man tåla.

Den hårda mediebevakningen kan få negativa konsekvenser för rättsäkerheten om den - vilket inte sker alltför sällan - utförs av okunniga och/eller oseriösa journalister som inte är måna om att ge en korrekt bild av rättssaken med relevant och riktig bakgrundsinformation av vad som förevarit vid rättegången och vad denna resulterat i, d v s domen. Det är alltför ofta förekommande att det finns rättegångsreferat i pressen utan att det funnits någon journalist närvarande vid rättegången. Varifrån har de fått sina (andrahands)-uppgifter? Genom vilka filter har dessa sällats? (Andersson 2005).

Andersson (2005) menar att en sådan mediebevakning riskerar att vilseföra medborgarna, som därmed får en oriktig bild av det regelverk under vilket vi alla verkar. Konsekvensen härav, som ytterst kan hota rättsäkerheten, blir att människor bibringas uppfattningar i olika (rätts)frågor som inte är riktiga. Helén Andersson uppfattar därmed medierna betydligt mer som ”infotainers” än i rollen som en ansvarsfull länk för att tillgodose medborgarnas insyn.

Mediernas påverkan

Pressens Tidning publicerade artikeln ”Medierna bör behärska sig” (Lindell 2005c) i numret efter det artikeln ”För varje dag blir det allt svårare” publicerats. I den påföljande artikeln (Lindell 2005c), uttrycker advokat Tomas Nilsson sin syn på mediernas rapportering i rättssammanhang. Nilsson menar att rättsskipningen riskerar att påverkas av röststarka opinioner och inte enbart av bevisning. Han hänvisar till en ledare i Aftonbladet som tog ställning till ett domslut och krävde ett överklagande. Enligt Nilsson är det en sak att skriva om domen, och med sans och måtta diskutera den. Men att ta ställning mot själva domslutet och kräva ett överklagande är oacceptabelt. Det finns en risk att medier genom sitt agerande driver en opinion framför sig, och att det kan få obehagliga konsekvenser. Journalistiken på detta området behöver skärpas upp, anser Nilsson som föreslår en mer nyanserad och ansvarsfull journalistik (Ibid 2005c).

4.6. Analys

I artikeln ”För varje dag blir det allt svårare” tar medierna upp problematiken med att öppenheten hotas, och att den svenska yttrande- och tryckfriheten urholkas genom myndigheternas agerande. Där konstaterar bl a Anders Fallenius, rättsreporter på Expressen och ordf. i Kriminaljournalisternas klubb, att medierna själva inte har reagerat tillräckligt snabbt på denna inskränkning. Med artikeln som bakgrund, och med ett akademiskt objektivitetstänkande i grunden ställer jag mig frågan: Är det verkligen så?

Om man ställer resultatet av intervjun, litteratur- och internetstudien, i förhållande till det som skrivs i artikeln, kan man genom en analys av text och argumentation konstatera att artikeln i sig berättar mycket, samtidigt som författaren av artikeln väljer att inte berätta allt. Låt mig förtydliga detta analytiska ställningstagande genom att ge några perspektiv som talar för, men som också talar emot argumentationen i artikeln.

Artikeln kan direkt eller indirekt utgöra ett exempel på problematik i förhållande till t ex:

- en försvagad lagstiftning.
- svag legitimitet för mediernas interna regler trots att dessa lyfts fram av mediernas intresseorganisationer. Exempelvis det som har att göra med pressetik, yrkesetiska regler, journalisters attityd till sitt arbete och konkurrenssituationen mellan journalister och medieföretag.
- den journalistiska förenklingen av fakta och domslut för att tilltala läsarna, d v s infotainment, vilket kan förvränga verkligheten.

Samtidigt kan man förstå mediernas intresse för området, då de har en utsinlig källa av rättsmål att rapportera från. Har de tur, handlar det om en följetång som t ex i samband med Helenmordet.

Inom medierna framhålls, bl a av bransch- och intresseorganisationer, betydelsen av integritet och etik. Men medierna själva granskas allt oftare då journalister och medieföretag inte respekterar sina egna regler och lagar, såsom tryckfrihetslagen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Enligt Durkheim (s:14 i uppsatsen) ger all mänsklig interaktion upphov till förväntade beteendemönster. Jag vill koppla mediernas integritet till Durkheims teori att varje samverkande grupp av individer måste vara överens om vissa grundläggande värden, prioriteringar och hur de ska handla som grupp. Om man ser medierna och journalisterna som en samverkande grupp bör man kunna dra lärdom av Durkheims resonemang om att en ökad social interaktion, som bl a drivs på av IT-utvecklingen, kan resultera i motsättningar. Om man utgår ifrån Durkheims teori, kan det därmed vara dags att, i samband med samhällets förändring, även anpassa mediernas integritet och skapa en ny ordning, samt ett nytt jämnviktssystem.

I samband med det etiska ställningstagandet har medierna inte antagit några formella regler inom området, istället hänvisas t ex journalister till att ta sitt ansvar utifrån ett antal publiceringsregler. De fasta lagar som journalister har att hålla sig till är tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, ett regelverk som dock anses vara föråldrat.

Jag drar här paralleller till Rousseau (s:14 i uppsatsen) som redan på 1700-talet menade att "även om lagen inte styr sederna är det lagstiftningen som får dem att uppkomma. När lagstiftningen försvagas förfaller sederna". Detta teoretiska resonemang leder till följdfrågorna: Är det inaktuella regelverket anledningen till att medierna och rättsväsendet tolkar lagen annorlunda ur sina respektive synvinklar? Uppvisar mediernas integritet brister bl a på grund av att lagstiftningen inte tillhandahåller tillräckligt tydliga ramar?

Medierna har, enligt Rådet för Öppna Sverige (s:18 i uppsatsen) den dominerande rollen som förmedlare av samhällsinformation. Själva ser sig medierna, medieföretagen och journalisterna ofta i rollen som världsförbättrare, och som den tredje statsmakten. Men trots att medieföretagen och journalister angriper statlig verksamhet, och i detta fall rättsväsendets brist på öppenhet, ställer sig mediernas organisationer själva ovilliga till att bli granskade, likväl som till arbetet med öppenhet och insyn i medieföretagen. Detta förhållande är intressant att notera i samband med den problematik som beskrivs i artikeln "För varje dag blir det allt svårare" (s:26 i uppsatsen).

Den bild som framträder av den journalistiska yrkeskåren är inte speciellt positiv. Det handlar bl a om en ständig konkurrens mellan kollegor och mellan medieföretag, attitydproblematik och rädsla för att idka självkritik. Till detta hör också den osäkerhet som beror på en inaktuell lagstiftning och otydliga spelregler, med försvagad legitimitet, inom journalistkåren. Även om det i de yrkesetiska reglerna framgår att journalisten ej ska arbeta för egen vinning, visar verkligheten i flera fall på motsatsen. Och detta framgår t o m av den begränsade litteraturstudie som jag genomfört.

Claes G. Ryn menar i "Democracy and the Ethical Life" (s:14 i uppsatsen) att om individen styrs av ett etiskt tänkande och en osjälviskhet, vinner gemenskapen på detta förhållningssätt. Om man sätter in journalisten som denne individ, kan man framhålla att den journalistiska yrkeskåren i sin helhet skulle kunna vinna på att journalisterna lade sina egoistiska intressen åt sidan. Därmed skulle medieföretagen gynnas och arbetsklimatet förbättras, vilket i förlängningen skulle kunna innebära en förbättring som även gynnar den enskilde journalisten. När det interna klimatet och integriteten förbättrats, kan steget till både intern och extern granskning av medierna också bli en realitet. För att dra detta resonemang ytterligare ett steg längre, kan enligt Ryn, hela samhället påverkas positivt utifrån de enskilda individernas etiska ställningstagande. Kopplat till medierna, skulle detta kunna innebära att även mediernas roll som förmedlare av samhällsinformation förändras i positiv riktning. Det handlar alltså om en positiv utveckling, som drivs framåt av ett individuellt etiskt ställningstagande som har en positiv inverkan på hela samhället.

Genom att koppla Bryttings teori (s:14 i uppsatsen) till ovanstående resonemang, blir det ännu mer tydligt att "alla organisationsformer bygger på etiska värderingar, vilka förändras över tiden". Även när det gäller medierna har man gått från att skydda mediernas traditionella roll, till ett effektivitetstänkande inom organisationsstrukturerna, där journalistens motivation och lojalitet står i centrum. Och jag vill avslutningsvis dra parallellen till Bryttings resonemang genom vilket man kan påstå, att både byråkrati och en föränderlig företagskultur styr journalisterna och medierna, men det individuella ansvaret försvinner aldrig helt.

5. DISKUSSION KRING UPPSATSENS SYFTEN

Med uppsatsens syften och problemformulering i bakgrunden har jag nu nått fram till slutdiskussionen. Här diskuterar jag resultatet och några av de många frågeställningar som väckts i samband med uppsatsarbetet.

5.1. Forskningsmetodik

Nyckelord: Vetenskaplighet, objektivitet och kvalitet.

I samband med syftet avser jag att beskriva hur en forskare bör förhålla sig till information som representerar olika ställningstaganden, med koppling till objektivitetstänkandet. I uppsatsarbetet och genom mina tidigare erfarenheter, vill jag påstå att, en kombination av objektivitetstänkandet och källkritik kan utgöra en bra metod att ta sig an information som representerar olika ställningstaganden. I studien framkom olika perspektiv på objektivitet. Näss synpunkter (s:8 i uppsatsen) kan t ex tolkas i meningen att, vetenskaplig kunskap automatiskt bör förknippas med objektivitet. Medan Eliasson (s:9 i uppsatsen) ställer sig frågande till om man som forskare, med sin egen bakgrund, faktiskt kan utge sig för att vara objektiv. Frågan om en forskare kan vara helt objektiv, återstår därmed, anser jag.

Mitt eget förhållningssätt till objektivitet är intressant, då jag i mitt arbete som statlig tjänsteman måste förhålla mig objektiv, inte minst i mitt uttryckssätt och i mina ställningstaganden. I mina arbetsuppgifter ingår även granskning och godkännande av forskningsrapporter och projektarbeten utförda av bl a doktorander, där jag också bör förhålla mig objektiv. Min uppfattning, utifrån egen erfarenhet och i samband med det jag lärt mig genom detta uppsatsarbete är dock, att ett vetenskapligt arbete - bara för att det utförts inom den vetenskapliga ramen - ej nödvändigtvis borgar för objektivitet och kvalitet. Jag vill hävda att varje forskare, student och intressent av vetenskapligt arbete bör förhålla sig granskande till sitt eget och andras forskningsarbete och resultat. Man ska kanske inte lägga allt för mycket resurser på att leta efter subjektiva ställningstaganden och felaktigheter, men man kan vara medveten om att dessa kan ha en påverkan på forskningsresultatet. I vissa fall kan det t o m vara berättigat att som forskare ta ställning, men detta bör då tydligt framgå i syfte och metodval.

Det etiska perspektivet på medierna är ett "hett" ämne, som ger upphov till frågeställningar även ur ett vetenskapligt perspektiv. I samband med bl a studien av mediernas integritet och pressetik formas frågor som kan kopplas till vetenskaplighet, objektivitet och kvalitet: Hur förhåller det sig med forskareetik och integriteten inom den vetenskapliga sfären? Vad är egentligen kvalitativ forskning, och vem granskar forskningen?

Metoddiskussion

Jag har genomgående hållit mig granskande till metodaspekterna i uppsatsarbetet. Genom en tillbakablick på metodvalet och det resultat som uppsatsarbetet har genererat, tror jag mig ha gjort rätt val för att kunna göra uppsatsens syften rättvisa. Naturligtvis kan man alltid resonera i termerna att man borde avsatt mer tid till informationsinsamling och tagit upp fler källor. Men där sätter å andra sidan uppsatsens avgränsningar stopp för ytterligare fördjupningar, hur intressanta dessa än må vara.

Jag gav mig in i undersökningsarbetet med ett förhållandevis öppet sinne som, med artikeln "För varje dag blir det allt svårare" som bakgrund, vägde över något i perspektivet att medierna felbehandlats av rättsväsendet. Med artikelns problemformulering som inspiration och grund för uppsatsarbetet, har skrivbordsstudien och intervjun bidragit till att det istället vuxit fram en bild av medierna och den journalistiska yrkesrollen som inte är så positiv. Jag är medveten om denna vändning och ställer mig nu för säkerhets skull frågan, om det är jag som genom mitt litteraturval har framkallat denna vändning. Jag tror mig dock ha förhållit mig så objektiv jag kan, med mina egna erfarenheter som bas, att jag kan presentera ett tillfredsställande resultat.

5.2. Medierna vs Rättsväsendet

Nyckelord: Demokrati, infotainment, kultur, etik och integritet.

Den studie av Medierna vs Rättsväsendet som jag gjort utifrån artikeln "För varje dag blir det allt svårare", har utmynnat i ett för mig mycket intressant resultat. Min intention var att ge en beskrivning av problematiken kring sekretesshantering, där rättsväsendet av medierna framställts som den part som skapat problem i samband med sitt förhållningssätt. Genom litteraturstudier, empiri och genom exempel i diskurs i ämnet, har jag däremot blivit varse om att medieföretagen och journalisterna överlag har brister i det sätt som de hanterar sitt eget regelverk, mediernas integritet och pressetiken. Hanteringen av offentlighet och insyn i medieföretagen är dessutom mycket eftersatt. Samtidigt vill jag hävda att det som historiskt sett en gång tillhört en professions integritet förändras. Vilket varit fallet i alla tiders samhällsliga utveckling. Skillnaden är att förändringen går betydligt snabbare idag än i samband med det senaste paradigmskiftet, inte minst beroende på kommunikationstekniken och dess nya medier.

Jag vill påstå att förutsättningarna för offentlig insyn samt tryck- och yttrandefrihet är en demokratisk grund, och inte tvärt om. Samtidigt bör man vara medveten om att även demokratin, dess värderingar, och lagar, förändras och föråldras i samband med samhällets utveckling. Därmed vill jag i samband med studiens resultat ställa mig frågan: Kan det vara så att det föråldrade regelverket, i form av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, som bl a medierna stödjer sig mot, kan orsaka de problem som kan utläsas i artikeln "För varje dag blir det allt svårare".

I detta fall tror jag att det (påstådda) bristande regelverket inte enbart innebär ett problem för medierna, utan även för rättsväsendets del. Det svenska regelverket ger ofta ett tolkningsutrymme, som blir ännu större i de fall som lagarna är, eller är på väg att bli, inaktuella. Den rådande konkurrensen mellan journalister och medieföretag, kan dessutom bidra till att rättsområdet blir allt mer intressant som källa till "dagens scoop". När journalister sedan förenklar rättens domslut, för att göra dessa förståeliga för den breda allmänheten, och för att forma rubriker som drar blickarna till sig, kan man i många fall troligtvis tala om infotainment.

Kan det vara så att konkurrenssituationen mellan journalister och medieföretag kräver nya och tuffare tag i förhållande till journalistiken, men också från journalisterna själva? Skapar konkurrenssituationen en växande sensationsjournalistik? Vem kräver och/eller vill ha denna typ av journalistik? Är det medieföretagen, för att de ska öka sin lönsamhet på den allt mer konkurrensutsatta mediala arenan, eller är det läsarna som i och med det ökade informationsflödet lockas av eller endast reagerar på infotainment? Och var går gränsen mot infotainment, i den information som medborgaren har rättighet att ta del av?

Som synes har studien Medierna vs Rättsväsendet generat en mängd frågor. Men jag tror samtidigt att jag utifrån syftet, och med mitt objektivitetstänkande och källkritiska urval i grunden, lyckats ge en rättvisande bild över den problematik som faktiskt kan illustreras med artikeln "För varje dag blir det allt svårare".

Lärdomen av studien inom området Medierna vs Rättsväsendet skulle dessutom kunna vara att en läsare, vare sig man är lekman eller forskare, bör förhålla sig granskande och kritisk till vad som står i media och till hur fakta presenteras, då denna bl a ofta förvanskas genom förenkling.

Genom en avslutande tillbakablick på hela uppsatsarbetet, tror jag mig ha lyckats uppnå mitt mål med studierna, dvs att tillgodogöra mig ny kunskap inom intressanta områden.

REFERENSER

- Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (1998). *Tolkning och reflektion – Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Andrén, Carl-Gustaf (2005). *Forskning*. Tillgänglig via NE.se. Hämtad 050920. <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=173283>.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2000). *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Brytting, Tomas (1998). *Företagsetik*. Arlöv: Liber Ekonomi.
- Cuff, E.C. & Payne, G.C.F, (red.) (1996). *Samhällsvetenskapliga perspektiv*. England: Bokförlaget Korpen.
- Ekdahl, Mats (2003). *Människan, mediemångfalden och det öppna samhället*. Solna: Styrelsen för psykologiskt försvar.
- Eliasson, Rosmari (2000). *Forskningsetik och perspektivval*. Lund: Studentlitteratur
- Giddens, Anthony (1998). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Heide, Mats, Johansson, Catrin & Simonsson, Charlotte (2005). *Kommunikation och organisation*. Kristianstad: Liber
- Hermerén, Göran (2005). Objektivitet. Tillgänglig via NE.se. Hämtad 051020. <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=274269>
- Heuman, Sigurd & Tansjö, Anna (2005). *Sekretess m.m. hos allmän domstol - en handbok*. Lunds Domarakademi.
- Justitiedepartementet 2005. Offentlighetsprincipen. Hämtad 050929. <<http://www.regeringen.se/sb/d/1487/a/12528>>.
- Justitiedepartementet (2002a). *Prop. 2001/02:80 - Demokrati för det nya seklet*. Hämtad 051003. <<http://www.regeringen.se/sb/d/165/a/900;jsessionid=aMwTJJzrzEDa>>.
- Justitiedepartementet (2002b). Öppna Sverige - för en öppen offentlig förvaltning. Hämtad 051019. <<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/654>>.
- Justitiedepartementet (1999). *Offentlighet och sekretess hos det allmänna..* Stockholm: Regeringskansliet.
- Leth, Göran & Thurén, Torsten (2000). *Källkritik för Internet*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar. Hämtad 050913. <<http://www.psyccdef.se/reports/doc.asp?FileID=37>>.
- Lindell, Karin (2005a). *För varje dag blir det allt svårare*. Pressens Tidning 12/2005. Hämtad 050905 <<http://www.pressenstidning.nu/artikelmall.asp?version=50275&typ=>>>.
- Lindell, Karin (2005c). *Medierna bör behärska sig*. Pressens Tidning 13/2005. Hämtad 050916. <<http://www.pressenstidning.nu/senaste.asp?article=8326>>.
- Myrdal, Gunnar (1970). *Objektivitetsproblemet i samhällsforskningen*. Uddevalla: Rabén & Sjögren.
- Næss, Arne (1982). *Anklagelser mot vetenskapen*, Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB.
- NE - Nationalencyklopedin (1996). bd 19. *Vetenskap*. Höganäs: Bra Böcker.
- NE - Nationalencyklopedin (1994). bd 14. *Objektivitet*. Höganäs: Bra Böcker.
- NE - Nationalencyklopedin (1991). bd 6. *Forskning*. Höganäs: Bra Böcker.
- NE.se - Nationalencyklopedin (2005b). *Etik*. Hämtad 050920. <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=164920>.
- NE.se - Nationalencyklopedin (2005c) *Infotainment*. Hämtad 050920. <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=211509> <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O871720>.

- NE.se - Nationalencyklopedin (2005d) *Integritet och integritetskränkning*. Hämtad 050920.
 <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=212287>
 <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=212289>
 <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=212291>.
- Olsson, Henny & Sörensen, Stefan (2001). *Forskningsprocessen - Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Falköping: Liber.
- Patel, Runa & Davidson, Bo (1998). *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 2a uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Petersson, Olof & Djerf-Pierre, Monica, Strömbäck, Jesper, Weibull, Lennart (2005). *Demokratirådets rapport 2005 – Mediernas integritet*. Kristianstad: SNS Förlag.
- PO-PON - Allmänhetens Pressombudsman & Pressens Opinionsnämnd (2005). *Etiska regler för press, TV och radio*. Hämtad 051018.
 <<http://www.po-pon.org/Article.jsp?article=1011&avd=verksamhet>>.
- Rousseau, Jean-Jacques (1996). *Om samhällsfördraget eller Statsrättens grunder*. Lund: Natur och kultur.
- Ryn, Claes G. (1978). *Democracy and the Ethical Life – A Philosophy of Politics and Community*. Baton Rouge: Louisiana State University Press.
- SFS 1949:105. *Tryckfrihetsförordningen*. Tillgänglig via riksdagen.se. Hämtad 050920.
 <http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_6062.aspx>.
- SFS 1991:1469. *Yttrandefrihetsgrundlagen*. Tillgänglig via riksdagen.se. Hämtad 050920.
 <http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_6065.aspx>.
- Svenska Journalistförbundet (2005). *Spelregler för press, radio och TV*. Hämtad 051004.
 <http://www.sjf.se/portal/page?_pageid=53,38437&_dad=portal&_schema=PORTAL>.
- Svensson, Gert (2005). *Vi journalister är dåliga på självkritik*. Dagens Nyheter. 050921 ss. 20-21.
- Sveriges Riksdag (2005a). *Tryckfrihetsförordningen*. Hämtad 050920.
 <http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_5560.aspx>.
- Sveriges Riksdag (2005b). *Yttrandefrihetsgrundlagen*. Hämtad 050920.
 <http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_5561.aspx>.
- Trost, Jan (1997). *Kvalitativa intervjuer*. 2a uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Wiedesheim-Paul, Finn & Eriksson, Lars Torsten (1991). *Att utreda, forska och rapportera*. Karlshamn: Liber.

Personlig kommunikation

Helén Andersson, hovrättsråd, Hovrätten för Skåne och Blekinge. Intervju 051013.

Övrig litteratur

- Dagens Nyheter (2005). *Insidans artikelserie: Journalistkultur*. Publicerade 050906--050922.
- Lindell, Karin (2005b). *Dags att ta strid för öppenhet*. Pressens Tidning 12/2005. Hämtad 050905.
 <<http://www.pressenstidning.nu/senaste.asp?article=8228>>.

Figurförteckning

Figur 1: Kvalitativ forskningsansats - Olsson, Henny & Sörensen, Stefan (2001). *Forskningsprocessen – Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Falköping: Liber.

ARTIKELBILAGA

"För varje dag blir det allt svårare"

"För varje dag blir det allt svårare" Pressfrihet. Många reagerar mot att öppenheten hotas. Myndigheter agerar så att paragraferna i den svenska tryck- och yttrandefriheten urholkas. Källor efterforskas och politiker talar oblygt om kontroll och inskränkningar.

- För varje dag blir det allt svårare att arbeta.

Så säger Anders Fallenius, rättsreporter på Expressen och ordförande i Kriminaljournalisternas klubb.

- Det som tidigare självklart var offentligt är det inte längre.

Han berättar att Expressen vid flera tillfällen tagit hjälp av advokat och drivit ärenden till högsta instans, men förlorat.

Anders Fallenius är inte ensam om att hävda att rättsväsendet kapat åt sig allt mer makt över vilken information som ska vara offentlig. Det är som om besluten om vad som ska publiceras inte längre fattas inne på redaktionerna av journalister och ansvariga utgivare säger han.

Dessutom läcks det mindre.

- Det verkar som att en ny generation åklagare och poliser får lära sig att inte prata med journalister, säger han.

- Åklagare och domstolar bestämmer många gånger vad medierna ska få ta del av, fortsätter Anders Fallenius.

Han betonar också att det finns "våldigt duktiga domare men de är för få" och att det skiljer från domstol till domstol. Stockholms tingsrätt beskriver han som generös och tillmötesgående, medan exempelvis tingsrätterna i Huddinge och Sundsvall "alltid hemligstämplar".

Hemligstämplade polisutredningar, yppandeförbud och allt fler domstolsförhandlingar bakom stängda dörrar gör att medborgarnas insyn i hur repressiva myndigheter sköter sina uppdrag minskar. Dessutom, om locket lagts på, så är det fritt fram för myndigheten att efterforska den källa som läcker information till medierna.

- Jag har full förståelse för att sekretess råder vid exempelvis sexbrott, brott mot rikets säkerhet och vid extremt komplicerade utredningar, säger Anders Fallenius.

- Men tidigare var koppleriutredningar offentliga. Så är det inte längre, även om det handlar om vuxna människor, som vetat vad de gett sig in på. Nu heter det att man vill skydda den enskildes integritet.

Han tar ytterligare ett exempel: fallet med den höge militären som åtalades för hustrumisshandel och våldtäkt. Hela polisutredningen var sekretessbelagd.

- Jag har aldrig varit med om något liknande. Vad döljer sig i materialet?

Angående yppandeförbudet säger Anders Fallenius att det kommit flitigare i bruk efter mordet på syndikalisterna Björn Söderberg (hösten 1999).

- Efter det har det gått som en löpeld och används i dag på rena skitärenden.

Han ser dystert på dagens förhållanden. Glädjande anser han det ändå är att JO slagit fast att grundregeln vid svensk domstol ska vara offentlighet och att den offentliga insynen ska tillmätas större vikt än den personliga integriteten.

Har medierna någon skuld? Har de låtit utvecklingen gå för långt?

Anders Fallenius:

- Både Tidningsutgivarna och Journalistförbundet har varit tysta. De borde ha reagerat kraftigt medan tid fanns. Nu är jag rädd att tåget har gått.

- Jag försökte själv skapa opinion när man skärpte förundersökningssekretessen, säger Hannes Råstam, reporter på SVT:s Uppdrag granskning, som förundrades över att ändringen inte kom att skapa mer debatt. Man tycktes nöja sig med den officiella presentationen av förändringen, att den skulle ge en större öppenhet gentemot Säpo.

- Vi har i allra högsta grad en kollektiv skuld. Journalister är för dåligt insatta i juridiken.

Han förmodar att de "bortåt 200" ändringar som under senare år gjorts i sekretesslagen och inskränkt den är ett närmande till resten av EU, "även om det aldrig sägs rent ut".

Hannes Råstam säger att han ser "en total avsaknad av förståelse för att legitima intressen står mot varandra" (den personliga integriteten kontra öppenhet och offentlighet) men känner sig också kluven inför de inskränkande förändringar som gjorts. Bland annat att det numera tycks näst intill omöjligt att få ut passbilder. Senast var det Vår bostad som fick nej vid en överprövning.

- Det är svårt att argumentera för en tillgänglighet när man minns hur passbilder användes i samband med Estoniakatastrofen, säger han.

Hannes Råstam arbetar till mycket stor del med hemliga källor. Så gjorde han i sina granskningar av Osmo Vallofallet och Göteborgskravallerna och så också i undersökningen av det som kom att kallas Fallet Ulf.

- Enda möjligheten att jobba med det var att människor varit beredda att begå lagbrott, säger han.

"Extremt många" anonyma källor gav honom där en unik insyn och incestfallet tog en ny vändning. Den skärpta hovrättsdomen löd på åtta års fängelse för "Ulf" och fem och ett halvt år för hans kamrat. Tack vare Hannes Råstams närgångna granskning kom nya och sensationella uppgifter fram, de fick resning och frikändes.

- Fallet Ulf visar på faran med slutna rättegångar, påpekar Hannes Råstam.

Att använda källor på det sätt som Hannes Råstam gjort och gör - och på alla sätt skydda dem - handlar enligt honom om hur man använder den frihet man har som journalist.

Man måste veta vad som gäller och var man själv står.

Själv skulle han välkomna en rättslig prövning, säger han, men journalistkollektivet är heterogent och det finns många journalister som slarvar och sladdrar mellan skål och vägg.

- Det är svårt att se någon trend på sistone, säger Nils Funcke, Grävande journalisters kanslichef och flitig debattör i tryck- och yttrandefrihetsfrågor.

Förbudet mot efterforskning har på senare tid inte prövats rättsligt så många gånger.

I fallet Lennart Sacredeus konstaterades det att hans försök att undersöka vilken anställd inom Mora kommun som läckt uppgifter till pressen inte handlade om "uppsåt" utan om "oaktsamhet" och därmed friades han.

- Ska man verkligen ha kravet på uppsåt, frågar Nils Funcke, som tycker att det är något för lagstiftarna att fundera över.

Likaså bör de, anser han, överväga om det verkligen ska finns ett utrymme för att klassa ett brott mot efterforskning som "ringa".

När länspolismästaren i Stockholm Carin Götblad ville veta vem som läckt uppgifter ur en utredning skulle två brott prövas, dels mot efterforskningsförbudet, dels mot repressalieförbudet. Rätten ansåg i båda fallen att förseelsen var ringa.

- Det skickar en signal om att det inte är så förfärligt noga, säger Nils Funcke.

I Götblad-fallet valde JK att inte överklaga, vilket han gjorde i Mora-ärendet.

När det gällde den förre statsåklagaren Nils-Eric Schultz brev till "Läckan" i samband med tavelstölderna på Nationalmuseum för några år sedan anser Nils Funcke att det kan passera även om man i brevvets sista mening anar ett hot i formuleringen "lägg av innan vi upptäcker vem du är".

Han anser att det behövs statueras exempel, "det borde vara något fall varje år". Ett sådant är stadsbyggnadschefen som försökte ta reda på vem av de anställda som läckte uppgifter till Bohusläningen. Han dömdes till dagsböter av hovrätten. Han hade tidigare friats av tingsrätten, men JK överklagade.

- Så helt nattsvart är det ändå inte, säger Nils Funcke.

Han tar också upp "en oroande tendens" i riksdagen att motionsvägen arbeta för att kringskära meddelarfriheten, i synnerhet i förundersökning i brottmål. I stället borde de i sina motioner driva på för ökad meddelarfrihet.

- Ska meddelarfriheten naggas i kanten, så ska det vara i klart äsatta fall.

1912 års grundlagsstiftare var kloka män som visste vad det handlar om, säger Nils Funcke. De motiverade meddelarfriheten med att "den fortgående självrannsakan, varav samhället är i behov" inte kan undvara "ett effektivt anonymitetsskydd". Frukten för "andligt eller ekonomiskt obehag" utövade enligt dem "ett övermäktigt tryck på den enskildes yttrandefrihet".

På frågan om medierna bör vara självkritiska mot att de inte varit tillräckligt observanta och på hugget i tryck- och yttrandefrihetsfrågor svarar Nils Funcke med en motfråga:

- Hur många tidningar har skrivit om Bodströms buggningsförslag*?

KARIN LINDELL

Fotnot: Justitieminister Thomas Bodström vill, liksom kollegorna inom EU, att mobil- och dataoperatörer ska lagra uppgifter om trafiken, så att polis och åklagare vid en eventuell brottsmisstanke kan komma åt vem som varit i kontakt med vem. Bodström vill ha en lag som tvingar operatörer att spara uppgifter i ett år.

Pressens Tidning 2005-08-25/Skribent: Karin Lindell
<http://www.pressenstidning.nu/artikelmall.asp?version=50275&ctyp=>

ARBETSGÅNG

Nedan presenteras arbetsgången för uppsatsarbetet, i stora drag. Uppsatsarbetet planerades inledningsvis utifrån innehållsförteckningen och den tid som fanns till förfogande. Den övergripande planeringen har vid behov justerats.

Datum			
V1 (5-11/9)			Genomgång av uppsatssuppgiften och därtill bifogat bakgrundsmaterial. Inledande litteratursökning och studie utifrån uppsatssuppgiften. Val av uppsatsinriktning.
V2 (12-18/9)			Litteraturinsamling, urval och studie. Inledande formulering av bakgrund och terminologi (kap:1). Formulering av syfte och problemställningar (kap:2). Inledande innehållsplanering, avgränsningar och metodinriktning.
V3 (19-25/9)			Litteraturstudier - och teorival (kap:4). Litteraturstudier - metodval och metodarbete (kap:3).
V4 (26/9-2/10)			Lokalisering och tillfrågande av intervjuperson, rättsväsendet. Litteraturstudier - forskningsprocessen (kap:3). Litteraturstudier - teorival (kap:4). Intervjufrågor.
V5 (3-9/10)			Intervju sänd via e-post. Skrivbordsundersökning - medierna vs rättsväsendet.
V6 (10-16/10)			Intervjusvar mottaget och sammanställt. Återkoppling till inledande litteraturstudier och kontroll av uppsatsuppläggning.
V7 (17-23/10)			Resultat, analys och redigering - medierna vs rättsväsendet (kap:5). Skrivbordsundersökning - vetenskap och kvalitet
V8 (24-30/10)			Resultat, analys och redigering - vetenskap och kvalitet (kap:6). Genomgång uppsatsstruktur.
V9 (31/10-3/11)			Diskussion kring uppsatsens syften. Avslutande innehålls genomgång och textredigering.
V9 (4/11)			Uppsatsinlämning.